

LÆRERVEJLEDNINGER

LÆSEROLLEMETODEN – 1. TEKSTSAMTALE

HELT GRUNDLÆGGENDE: Husk at rose for gode forslag, gode spørgsmål og god samtaleadfærd

1. Introduktion af første strategi: Forudsige

Vis 2-3 fagbøger. Spørg fx:

- Hvad tror I, denne bog handler om?
- Hvordan kan det være, I gættede på netop det?
- Hvordan kunne man ellers finde ud af, hvad bogen handler om?

Gentag med endnu en bog – sørg for, at alle elever kommer til orde.

Vis avisudklip: *Det er en god idé at vaccinere mennesker med allergi*

- Hvad tror I denne avisartikel handler om?
- Hvordan kan det være, I gættede på netop det?
- Hvordan kunne man ellers finde ud af, hvad artiklen handler om?

Vis billedet af spåkonen. Spørg fx:

- Hvad forestiller dette billede?
- Hvad står der på billedet?
- Hvad gør en spåkone?

Nu skal vi læse en ny artikel fra en avis. Vi læser kun én linje ad gangen. Vi skal prøve at være spåkoner og spå om, hvad de næste linjer mon handler om.

2. Fælles læsning af teksten: Kat fastklemt – Falck rykkede ud

- Uddel Klip 1: *Kat fastklemt – Falck rykkede ud*
- Læs teksten højt for eleverne.
- Hvad tror I, det er for en tekst? (= hjælp til, at de skal gætte, at det er en overskrift)
- Hvad tror I, denne her avisartikel handler om?

... tag ikke stilling til svarene! Husk at der kan være flere rigtige svar. Gør også eleverne opmærksomme på det.

- Nu må vi se, hvad der så står i næste stykke af teksten.

- Uddel Klip 2: En kat, som havde været forsvundet et døgn, blev fundet igen.

- Læs teksten højt for eleverne.
- Hvad ved vi nu?
- Hvordan passer indholdet med det, vi gættede på?
- Hvad tror I så, vi får at vide?
- ... tag ikke stilling til svarene!
- Nu må vi se, hvad der så står i næste stykke af teksten.

osv.

Klip 3: Den sad fastklemt mellem to vægge.

Klip 4: Ved frokosttid fik alarmcentralen en melding om, at en kat sad fast mellem to vægge.

Klip 5: Katten havde på det tidspunkt været forsvundet et døgn.

Klip 6: Falckredderne fik katten fri, og den får nu en fredelig jul.

LÆSEROLLEMETODEN – 2. TEKSTSAMTALE

HELT GRUNDLÆGGENDE: Husk at rose for gode forslag, gode spørgsmål og god samtaleadfærd

1. Introduktion af anden strategi: Stille spørgsmål

- Kan I huske, hvad vi arbejdede med sidst?
- Hvad kan man bruge en forudsigelse til?
- I dag skal vi igen læse en tekst sammen, og igen har jeg klippet den op i strimler. Og vi skal igen prøve at forudsige, hvad teksten handler om. Men i dag har jeg også taget et nyt billede med.
- Hvad tror I, det billede forestiller?
- I skolen har I sikkert mange gange prøvet at skulle svare på spørgsmål til teksten. Men i dag er det jer, som skal prøve at stille spørgsmålene. Hvilke ord kan man bruge, når man skal stille et spørgsmål

Skriv elevernes forslag op på tavlen i række under hinanden fx – hvem, hvad, hvor, hvordan, hvornår, hvorfor ...

- Hvad ville I for eksempel spørge mig om, hvis I skulle bruge spørgeordene?

Skriv spørgsmålene op på tavlen.

Nu skal vi læse en ny artikel fra en avis. Vi læser igen kun én linje ad gangen. Vi skal først være spåkoner, og bagefter skal vi stille spørgsmål til teksten.

2. Fælles læsning af teksten: Alpakaer dræbt af ulv?

- Uddel Klip 1: *Alpakaer dræbt af ulv?*
  - Nu skal I prøve at læse teksten stille inde i hovedet.
  - Spørg, om en af eleverne vil prøve at læse teksten højt. Ellers: læs teksten højt for eleverne.
  - Hvad tror I, denne her avisartikel handler om?
- ... tag ikke stilling til svarene! Husk at der kan være flere rigtige svar. Gør også eleverne opmærksomme på det.
- Nu skal I prøve at stille spørgsmål til teksten. Hvad kunne man finde på at spørge om?

Der skal fokus på at stille inferensspørgsmål, så tænk evt. højt: "Når jeg kigger på denne overskrift, tænker jeg på, hvorfor i alverden der står et spørgsmålstegn? Jeg tænker, at det måske er, fordi de ikke er helt sikre på, om det er ulve, som har dræbt alpakerne. Kan det mon være sådan?"

- Nu må vi se, hvad der så står i næste stykke af teksten.
-
- Uddel Klip 2: *Seks alpakaer blev dræbt natten til torsdag af en ulv*
  - Læs teksten højt som under klip 1.
  - Hvad ved vi nu?
  - Hvordan passer indholdet med det, vi gættede på?
  - Hvad tror I så, vi får at vide?
- ... tag ikke stilling til svarene!
- Hvilke spørgsmål vil I nu stille til teksten?
  - Nu må vi se, hvad der så står i næste stykke af teksten.

Tænk evt. højt igen. Sig fx: Det må være sket hos nogle mennesker, som har mange alpakaer. Jeg gad vide hvorfor de har det?

Klip 3: - Jeg føler sorg og vrede på samme tid,

Klip 4: siger opdrætter Sven Persson.

Klip 5: Billedet

LÆSEROLLEMETODEN – 3. TEKSTSAMTALE

HELT GRUNDLÆGGENDE: Husk at rose for gode forslag, gode spørgsmål og god samtaleadfærd.

1. Introduktion af tredje strategi: Finde nye ord

- Kan I huske, hvad vi arbejdede med sidst?
- Først prøvede vi at forudsige, hvad teksten handler om, så prøvede vi at stille spørgsmål til teksten. I dag skal vi så prøve at udforske teksten lidt mere. Vi skal nemlig på jagt efter nye ord og udtryk i teksten.
- Prøv at kigge på billedet. Hvad er det, manden har i hånden?
- Hvad bruger man en lup til?
- Hvem bruger lup?
- Vi skal bruge luppen til at kigge nøjere på enkelte dele i teksten, fx nye ord.

Nu skal vi igen læse en ny artikel fra en avis. Vi læser igen kun én linje ad gangen. Vi skal først være spåkoner, bag-efter skal vi stille spørgsmål til teksten og til sidst skal vi prøve at finde nye ord.

2. Fælles læsning af teksten: Flere vil få hjælp af servicehunde

- Uddel Klip 1: *Flere vil få hjælp af servicehunde*
  - Nu skal I prøve at læse teksten stille inde i hovedet.
  - Hvem vil læse den højt?
  - Hvad tror I, denne her avisartikel handler om?
- ... tag ikke stilling til svarene! Husk at der kan være flere rigtige svar. Gør også eleverne opmærksomme på det.
- Hvad kunne I spørge teksten om?
Der skal stadig være fokus på at stille inferensspørgsmål, så tænk evt. højt:
  - "Når jeg kigger på denne overskrift, tænker jeg på, hvem er "flere"?
Er det mon nogle grupper af mennesker, som ikke har fået hjælp fra hunde før? Gad vide, hvem det kan være?"
  - Eller: "Når jeg kigger på denne overskrift, tænker jeg, gad vide hvordan man egentlig lærer hundene at blive servicehunde?"
  - Og så skal vi prøve at bruge den nye strategi: Finde nye ord. Er der nogen nye ord i teksten?
  - (forslag fra eleverne)
  - Er der nogen, der ved, hvad en servicehund er?
  - Nu må vi se, hvad der så står i næste stykke af teksten.
-
- Uddel Klip 2:
*Hundene er oplært til at hjælpe
for eksempel mennesker med synsskade,*
  - Læs teksten højt som under klip 1.
  - Hvad ved vi nu?
  - Hvordan passer indholdet med det, vi gættede på?
  - Hvad tror I så vi får at vide?
  - Hvilke spørgsmål vil I nu stille til teksten?
  - Kan I finde nye ord i denne tekst?

- Hvad mon det betyder?
  - Er der flere nye ord?
  - Nu må vi se, hvad der så står i næste stykke af teksten
- Tænk evt. højt igen, fx Gad vide om der ikke også er andre mennesker end synsskadede, som kunne få hjælp af en servicehund?

Klip 3: *med hørenedsættelse eller mennesker, som sidder i kørestol.*

Klip 4: *Nu skal flere hunde oplæres til at blive servicehunde.*

Klip 5: *60 mennesker med funktionsnedsættelser får en servicehund næste år.*

Klip 6: *Målet er at oplære 20-50 servicehunde i fremtiden.*

LÆSEROLLEMETODEN – 4. TEKSTSAMTALE

HELT GRUNDLÆGGENDE: Husk at rose for gode forslag, gode spørgsmål og god samtaleadfærd.

1. Introduktion af fjerde strategi: Sammenfatte

- Kan I huske, hvad vi arbejdede med sidst?
- Først prøvede vi at forudsige, hvad teksten handler om, så prøvede vi at stille spørgsmål til teksten, og til sidst gik vi på jagt efter nye ord. I dag skal vi så prøve den 4. og sidste strategi: Vi skal prøve at sammenfatte teksten med vores egne ord.
- Prøv at kigge på billedet. Hvad er det, mændene har I hånden?
- Hvad prøver de at gøre?
- På samme måde skal vi prøve at samle alle de brikker, vi har fundet, mens vi læste teksten, og vi skal prøve at fortælle teksten med vores egne ord. Man kan først sammenfatte, når man har læst hele teksten.

Så nu skal vi igen læse en ny artikel fra en avis. Vi læser igen kun én linje ad gangen. Vi skal først være spåkoner, bagefter skal vi stille spørgsmål til teksten, og til sidst skal vi prøve at finde nye ord. Når vi har læst alle strimlerne, skal vi prøve at sammenfatte artiklen med vores egne ord. Når man sammenfatter, kan man ofte bruge ordene: først, dernæst til sidst (skriv ordene på tavlen).

Giv et eksempel på, hvordan man sammenfatter, fx: Jeg kan prøve at sammenfatte, hvordan jeg brugte mit frikvarter / hvordan min morgen forløb/ hvordan jeg kom til skole i morges.

Først ... dernæst ... og til sidst ... (Gør det meget kort og uden mange detaljer)

Er der en af jer, som vil sammenfatte, hvordan I brugte jeres frikvarter / hvordan jeres morgen forløb/ hvordan I kom til skole i morges?

2. Fælles læsning af teksten: Indiske børn døde af skolemad

- Uddel Klip 1: *Indiske børn døde af skolemad*
  - Nu skal I prøve at læse teksten stille inde i hovedet.
  - Hvem vil læse den højt?
  - Hvad tror I, denne her avisartikel handler om?
  - Hvad kunne I spørge teksten om?
- Der skal stadig fokus på at stille inferensspørgsmål, så tænk evt. højt:
- "Når jeg kigger på denne overskrift, tænker jeg, gad vide hvad der var galt med den mad? Mon den var for gammel? Eller forgiftet? Eller...?"
  - Er der nogen nye ord i denne tekst?

Hvis der ikke kommer bud, så sig fx: Jeg tænker på, hvad mon skolemad er? Er der nogen, der ved det? Eleverne skal

jo blive klar over, at i nogle lande får eleverne mad på skolen. De har ikke madpakke med.

- Gad vide hvad der kan ske, hvis alle eleverne spiser den samme mad, og det viser sig, at der er noget galt med den?
  - Nu må vi se, hvad der så står i næste stykke af teksten

  - Uddel Klip 2: *Mange børn blev syge af maden på en skole i Indien.*
  - Læs teksten højt som under klip 1.
  - Hvad ved vi nu?
  - Hvordan passer indholdet med det, vi gættede på?
  - Hvad tror I så, vi får at vide?
  - Hvilke spørgsmål vil I nu stille til teksten?
  - Kan I finde nye ord i denne tekst?
  - Hvad mon det betyder?
  - Er der flere nye ord?

  - Nu må vi se, hvad der så står i næste stykke af teksten
- Tænk evt. højt igen, fx Gad vide om børnene bare blev syge, som der står her – eller om de også døde, som der stod i overskriften

Klip 3: - *80 børn blev kørt til sygehuset. 20 børn døde.*

Klip 4: *Børnene havde spist linser og ris til frokost i en statsejet skole i området Bihar.*

Klip 5: *Lægen på sygehuset siger, at det var insektgift, som slog børnene ihjel.*

Klip 6: *Alle de børn, som blev syge, var under tolv år.*

Klip 7: *Bihar er et af de fattigste områder i Indien. I de statsejede skoler får børnene gratis mad.*

3. Sammenfatning af teksten

- Kan I huske dagens nye strategi? Hvad var det nu, vi skulle?
- Vi skrev tre ord på tavlen: Først – dernæst – til sidst ...
- Når jeg tænker på det, vi har læst, så skal jeg altså prøve at finde ud af, hvad der skete først? Hvad var egentlig det første, der skete?

Husk, at der kan være flere rigtige svar!

- Hvad skete der så bagefter?
- Og hvad skete der så til sidst?

LÆSEROLLEMETODEN – 5.-16. TEKSTSAMTALE

HELT GRUNDLÆGGENDE:

Husk at rose for gode forslag, gode spørgsmål og god samtaleadfærd.

Husk, at der kan være flere korrekte svar på næsten alle spørgsmål.

Husk også eksplicit at pointere det.

Alle fire strategier skal være i spil hver gang.

Læs teksten grundigt igennem inden samtalen. Klip op i passende stykker. Der må gerne være 2-3 sætninger i et klip, hvis det giver mest mening, men du må også dele en sætning op i 2-3 dele, hvis det er mere hensigtsmæssigt.

Hver strimmel skal gennemgås nogenlunde sådan:

- Læs teksten højt.
- Hvad ved vi nu?
- Hvordan passer indholdet med det, vi gættede på?
- Hvad tror I så, vi får at vide?
- Hvilke spørgsmål vil I nu stille til teksten?
- Kan I finde nye ord i denne tekst?
- Hvad mon det betyder?
- Er der flere nye ord?

Når hele teksten er læst, skal I sammenfatte. Brug ordene først – dernæst – til sidst ... hvis det giver mening i forhold til teksten. Hvis det ikke giver mening så prøv med andre ord, men husk at tale med eleverne om, hvorfor en anden opdeling er mere hensigtsmæssig i forhold til denne tekst.

Når eleverne er ved at være fortrolige med programmet (fx 7., 8. eller 9. gang), så startes samtalen med at opfordre en elev til at styre samtalen om første strimmel, en anden elev styrer samtalen om anden strimmel osv.

Målet er, at når I er nået til 14. eller 15. samtale, så kan alle eleverne overtage styringen af samtalen. Men husk også, at det bare er et mål – det er ikke et krav!

Præcis dér

Tænk og led

Tænk dig om

Hvis det var dig ...

STIL-SPØRGSMÅL-METODEN – 1. TEKSTSAMTALE

HELT GRUNDLÆGGENDE: Husk at rose for gode forslag, gode spørgsmål og god samtaleadfærd

I tekstsamtalerne arbejdes altid med fire spørgsmål:

1. Svaret står direkte i teksten – og som regel også i 1. linje. Svaret er nemt at finde: Det står **præcis dér**.
2. Svaret står i teksten, men kan være lidt sværere at finde. Måske står det lidt nede i teksten, måske skal man sammenkoble information fra flere sætninger for at kunne svare. For at finde svaret skal eleven **tænke og lede**.
3. Svaret kan ikke findes direkte i teksten, eleven må koble det læste med forhåndsviden og erfaring. For at svare skal eleven **tænke sig om** – svaret findes nemlig kun inde i elevens hjerne.
4. Svaret findes ikke i teksten, men kræver, at eleven kan sætte sig ind i en anden persons sted eller i en situation, som er beskrevet i teksten. Svaret kræver, at eleven kan skabe et billede af, **hvis det var mig ...**

1. Introduktion af tekstsamtalerne

- Når man læser en tekst i skolen, så skal man tit svare på spørgsmål til teksten bagefter. Sådan skal vi også gøre i dag.
- Teksten "Det er en god idé at vaccinere mennesker med allergi" uddeles.
- Vi begynder med, at jeg læser teksten højt for jer, men før jeg gør det, så vil jeg lige høre, om der nogen af jer, som har prøvet at blive vaccineret?

Eleverne fortæller om nogle af deres oplevelser med vaccination.

- Er der også nogen af jer, som har allergi overfor noget?

Eleverne fortæller om nogle af deres oplevelser med allergi.

Læs hele teksten højt.

- Nu spørger jeg jer: Hvad er mange danskere allergiske overfor?
- I skal lede i teksten, før I svarer.
- Hvor fandt I svaret?
- I fandt svaret præcis her – i den allerførste linje. I skal pege lige præcis der, hvor I fandt svaret.

Vis kortet: Præcis der.

Nu får I det næste spørgsmål: Hvem har undersøgt, hvad der sker, hvis man vaccinerer folk med allergi overfor husstøv eller græspollen?

- I skal igen lede i teksten, før I svarer.
- Hvor fandt I svaret?
- Svaret var lidt skjult. Peg på det sted i teksten, hvor I fandt svaret – det gemte sig faktisk bag udtrykket "en ny undersøgelse fra Aarhus Universitet".

Og så kommer der endnu et spørgsmål: Hvorfor mon vaccinen giver færre sygedage?

- I skal igen lede i teksten og se, om I kan finde svaret.
- Svaret stod ikke i teksten.
- I skulle tænke over, hvad I vidste om vacciner i forvejen, for at komme med forslag til et svar. Der er flere rigtige svar til det spørgsmål.

Og til allersidst så spørger jeg: Ville du vaccineres, hvis du havde støvallergi?

- Denne gang står der slet ikke noget i teksten, som kan give dig svaret. Du skal prøve at forestille dig situationen inde i dit hoved og så fortælle, hvad du kommer til at tænke på.
- Der er ingen rigtige svar til det spørgsmål. Sådant et spørgsmål får os til at tænke på noget forskelligt. Men vi kan måske få nye idéer eller ny viden ved at høre, hvad andre tænker.

Første tekstsamtale

Nu skal vi læse teksten *Kat fastklemt – Falck rykkede ud* på samme måde, som vi læste teksten om vaccinen mod allergi.

Er der nogen af jer, som har prøvet at være fastklemt?

(samtale mhp. at mobilisere forforståelse)

- Nu læser jeg teksten højt, og bagefter prøver vi sammen at svare på de fire spørgsmål.

1. Hvor lang tid var katten forsvundet? (direkte i teksten/1. linje)
2. Hvem fik katten løs? (svar i teksten, lidt gemt)
3. Hvorfor tror du, at kattens jul bliver fredelig? (ikke noget korrekt svar – eleven skal tænke)
4. Har du haft et dyr, som har været forsvundet? (ikke noget korrekt svar – eleven skal inddrage evt. egen erfaring)

Præcis dér

Tænk og led

Tænk dig om

Hvis det var dig ...

Stil-spørgsmål-metoden 2.-4. tekstsamtale

Alle samtaler følger samme skema. Læreren styrer samtalen.

Indtil eleverne er helt fortrolige med

1. at svaret på spørgsmål 1 findes direkte i teksten – **Præcis dér**
2. svaret på spørgsmål 2 skal man lede lidt efter – **Tænk og led**
3. svaret på spørgsmål 3 skal man tænke sig til – **Tænk dig om**
4. og for at svare på spørgsmål 4 skal man sætte sig i en andens sted, eller forestille sig en situation – **Hvis det var dig ...**

skal dette eksplicit præciseres efter hvert spørgsmål.

Efter 2. tekstsamtale kan man, når teksten er læst højt, spørge: Er der nogen nye ord i denne tekst? For at skærpe elevernes opmærksomhed på enkeltords betydning. Det er vigtigt, at de andre elever i gruppen får mulighed for

at byde ind med en forklaring. Det er også vigtigt at sikre sig, at den elev, som udpegede det nye ord, har forstået betydningen. Af og til kan det derfor være nødvendigt at gentage en elevs ordforklaring og ledsage denne med en lille bitte omskrivning eller tilføjelse.

5.-7. tekstsamtale

Alle samtaler følger samme skema.
Eleverne prøver at formulere spørgsmål 1.
Læreren tager sig af 2, 3 og 4.

8.-10. tekstsamtale

Alle samtaler følger samme skema.
Eleverne prøver at formulere spørgsmål 1 og 2.
Læreren tager sig af 3 og 4.

11.-13. tekstsamtale

Alle samtaler følger samme skema.
Eleverne prøver at formulere spørgsmål 1, 2 og 3.
Læreren tager sig af 4.

12.-16. tekstsamtale

Alle samtaler følger samme skema.
Eleverne prøver, så vidt det er muligt, at formulere de fire spørgsmål til teksten

PLANLÆGNINGSSKEMA I FORBINDELSE MED PROJEKTET

Elever i gruppen: _____

Dato	Aktivitet	Evt. fraværende	Bemærkninger
	Forberedende møde		
	Besøg i klassen		
	Besøg i klassen kl.		
	Test kl.		Læreren laver plan for dagen
	T1: Kat fastklemt + video		Projektmedarbejderen deltager i tekstsamtalen
	T2: Alpakaer dræbt af ulv + video		Projektmedarbejderen deltager i tekstsamtalen
	T3: Flere vil få hjælp...		Projektmedarbejderen deltager i tekstsamtalen
	T4: Indiske børn ...		Projektmedarbejderen deltager i tekstsamtalen
	T5: Vær venlig ...		Elever overtager evt. spg.1 /strategi 1
	T6: Hård træning		Projektmedarbejderen deltager i tekstsamtalen
	T7: Frugt er dyrest ...		
	T8: Murray ...		Elever overtager evt. spg.1 og 2/strategi 1 og 2
	T9: Den lille havfrue ...(+ video)		Projektmedarbejderen deltager i tekstsamtalen
	T10: Bidt af en slange		
	T11: Tro ikke på fremmede		Elever overtager evt. spg.1 -3/strategi 1-3
	T12: Nyfødte kæmpep...(+ video)		
	T13: Tryk handel på ...		Elever overtager alle spørgsmål /strategier
	T14: Bjerggorillaer ...		
	T15: Verdens ældste... (+ video)		Projektmedarbejderen deltager i tekstsamtalen
	T16: Russiske dyr ...		
	Test kl.		
	Afsluttende møde		